

Старобългарският книжовен език

През 869 г. е завършил жизнения си път в Рим, далеч от родната земя, един от най-великите културни дейци на българския народ и изобщо на славянските народи — Константин Философ, наречен още с монашеско име Кирил. Той е бил богато надарена и разностранна личност. Получил високо образование в Цариград, младият Константин е бил наречен Философ заради блестящите качества на своя ум. В житейското си поприще той се проявява като проникновен тълкувател на християнското учение, като даровит мисионер и полемист, като езиковед — познавач на различни езици и създател на стройна и дълбоко премислена славянска азбука, като литературен деец — преводач на първите славянски книги и автор на някои поетически произведения.

В културната история на човечеството, на славянството и на българския народ Константин Философ заема място преди всичко като създател на **славянската азбука**. **Глаголицата**, съставена от него, се отличава с голямо съвършенство. Тя е по-богата от гръцката и латинската азбука и е проникновено съобразена със звуковата система на славянската реч. **Кирилицата**, въведена, както се смята, малко по-късно в българската писменост, всъщност не е нова или отделна азбука, а е само знаков вариант на Кириловата глаголица, защото запазва поначало нейния вътрешен фонологичен модел, като използва друг външен знаков материал. Приспособена към някои съвременни технически изисквания, тази азбука продължава и днес да бъде основно културно оръдие в живота на три четвърти от славянския свят.

Ала историческото културно дело на Константин Философ далеч не се изчерпва само със съставянето на азбуката. Създавайки първите славянски книги с помощта на тази азбука, той е изваял от славянската народна реч и първия славянски **книжовен език** — старобългарския, като е вложил и тук забележителен усет и умение. Неправилно е да се мисли, че народната реч може механически, без обработка, да се превърне само с помощта на буквите в книжовна реч. За да постигнат верен превод на изисканите византийски текстове, Кирил и Методий са създали нови думи и начини за изразяване, като не само са използвали проникновено наличното славянско народно словно богатство, разширявайки неговата смислова страна, а и подходящи словообразователни модели за умело словотворчество, подложили са простонародния славянски синтаксис на богата разработка и така са дали с изключителна вещина облика на един нов литературен език с велико предназначение, а също и насоката за книжовното развитие на славянската реч в течение на много векове.

Поради неблагоприятните условия на чуждото иго малка част от езиково-творческото дело на Кирил и брат му Методий е преминала направо в нашия съвременен книжовен език. Обаче по-късно, чрез посредството на черковнославянския език, който не е нищо друго освен старобългарски език, леко русифициран във фонетично отношение и обогатен през вековете преди всичко от собствените си източници, в състава на новобългарския книжовен език, главно през време на Възраждането, е проникнало богато кирило-методиевско наследство и в голяма степен именно благодарение на него нашият днешен книжовен език въпреки трудните условия за развитие в началото е успял за кратко време да си изгради богат и нюансиран речник, разнообразни и гъвкави синтактични форми, да постигне голямо стилистично разнообразие.

Книжовният език, който е създал Константин Философ през IX в., се нарича от нашите учени и от някои чужди учени – **старобългарски**. По времето, когато е възникнал този книжовен език, славянските говори в югоизточната и отчасти в южната част на Балканския полуостров са образували един цялостен езиков тип, към който безспорно е принадлежал (както принадлежи и днес) и говорът на славянското население в Солунско, легнал в основата на най-стария книжовен славянски език. Тогава този език се е наричал от народните маси „словенски език“ (іѣзыкѣ словѣнскѣ), а по-късно е получил названието „български“ (іѣзыкѣ блѣгарскѣ) във връзка с установилото се ново народно название „българи“. Не може да има спор, че съвременният български език в своята териториална цялост е непосредствен исторически наследник на старобългарския език. И затова с пълно основание ние наричаме езика на Кирил и Методий **старобългарски**. Названието **старославянски**, разпространено в другите страни, има предвид само славянския характер изобщо и общославянската книжовна функция на този език.

Делото на Константин Философ и брат му Методий в течение на цели единайсет века е пръскало живителна светлина по историческия път на българския народ и на други славянски и неславянски народи. То ще пребъде и занапред в нашия живот и в нашата история.